

створюють можливість розкриття здібностей, які ще не проявились, так і для розвитку здібностей, які вже проявились, та особистість учня, відповідно до природних задатків та вимог вікової соціалізації.

В якості основних структурних компонентів ОС В. Панов виділяє: діяльнісний, комунікативний та просторово-предметний. Діяльнісний компонент, з точки зору автора, це простір (сукупність) різних видів діяльності, необхідних для навчання та розвитку учнів. Комунікативний компонент – це простір міжособистісної взаємодії особистості з даним освітнім середовищем та іншими його об'єктами. Просторово-предметний компонент – це засоби, які забезпечують можливість відповідних просторових дій та поведінки суб'єктів освітнього середовища. Ключові поняття: територіальність, персоналізація, місце, ситуація та ін.

Таким чином, сформувалась тенденція щодо використання ОС в якості інструменту для формування компетентних фахівців в еколого-особистісному, комунікативно-орієнтованому, антрополого-психологічному, психодидактичному та екопсихологічному аспектах. Подальші дослідження будуть спрямовані на визначення структури освітнього середовища.

Кутєпова С. С.

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОГО ШКІЛЬНОГО КЛІМАТУ

Безумовно, одним із найважливіших аспектів для формування здорової та стабільної особистості є шкільний клімат. Вивчення даного питання надає можливість обрати ефективніші методи для створення та налагодження навчальної атмосфери, бо вона є невід'ємним чинником у розвитку та становленні індивіда.

Дуже важливим моментом, який визначає поведінку та добре почуття учнів, є шкільна атмосфера. Шанобливе ставлення між учнями та керівництвом сприяє високому рівню засвоєння знань, активній участі учнів у різноманітних шкільних та позашкільних розвиваючих заходах. Також поважний шкільний клімат впливає на зниження ризику виникнення конфліктів та булінгу між учнями школи, перешкоджає створенню та розвитку агресивної та ворожої поведінки підлітків [1].

Під терміном шкільний клімат розуміють різноманітні значення, це може бути відносини між учасниками шкільного товариства, а саме: індивідуальні, емоційні, психологічні та офіційно-ділові якості вчителів, також взаємовідносини між учнями, ставлення вчителів до учнів й навпаки та взаємини між членами педагогічного колективу [2].

Вивчаючи більш детально шкільний клімат, можна побачити, що під словосполученням шкільний клімат розуміється – постійні характеристики освітньої організації, що сприймаються учасниками шкільного співтовариства, створюють вплив на їхню поведінку, відображаючи властивості самої організації, й також можуть бути оцінені кількісно. Згідно з висновками сучасних досліджень, спрямованих на вивчення шкільного клімату, було включено ще один дуже важливий компонент – шкільні правила. Найчастіше під поняттям шкільні правила розуміють культурний конструкт, який визначається нормами, цінностями, установками та переконаннями. Різноманітні шкільні відносини та правила мають взаємозв'язок між собою як основні компоненти шкільної атмосфери. Наслідки залученості до якісно різних типів шкільних відносин можуть бути також різні, а саме: дивлячись на ситуацію з одного боку, у якості позитивного прикладу можна навести високі навчальні та академічні досягнення та результати учнів, а з іншого боку – це більш розповсюджена можливість виявлення агресивної поведінки [3].

Розглянемо приклад дослідження, предметом якого є структура ком-

понентів шкільного клімату. Під час проведення дослідження було встановлено зв'язок із різноманітними показниками шкільного благополуччя та неблагополуччя, щастя та нещастя. Наприклад, медиантивний ефект зниження моральних установок розглядається у контексті сприйняття різноманітних моментів шкільної атмосфери та поширення конфліктних ситуацій та булінгу у навчальних організаціях під час навчального процесу. Було виявлено, що учні надають кращі показники стану шкільного клімату, якщо вони мінімально залучені до цькування у ролі агресора, моральні установки при цьому займають опосередковану роль. У даному дослідженні параметри шкільного клімату були представлені однією інтегративною шкалою [4].

Аналізуючи результати іншого дослідження, можна зробити висновок, що однозначність та ясність встановлених у школі правил сприяють створенню позитивного соціально-психологічного клімату у навчальній організації та шкільних класах. Але, при цьому, ефект шкільних правил має різноманітні наслідки в контексті наявності або відсутності у шкільних класах учнів, що мають девіантну поведінку [5].

Таким чином, у ряді досліджень була показана роль правил як одного з компонентів шкільного клімату. Їх наявність не у кожному випадку є достатньою для встановлення позитивних та шанобливих взаємовідносин у шкільному співтоваристві. Для досягнення останніх необхідні інші форми організації виховного процесу [6].

Наступне дослідження параметру шкільної атмосфери було операціоналізовано через шкали «The student support scale» та «The student disciplinary scale» («Шкала підтримки учнів» та «Шкала дисципліни учнів»). У шкалі дисципліни учні давали оцінку діям вчителів та шкільного керівництва, що пов'язані із встановленням та дотриманням дисципліни в навчальних закладах. У шкалі, що спрямована на вивчення підтримки, учні оцінювали те, наскільки шанобливо ставляться вчителі до учнів та якою

мірою вони готові надати підтримку та допомогу у разі необхідності. Треба зазначити, що шкільна атмосфера у цій ситуації показана у вигляді двох різних компонентів, ця структура є полегшеною. Як було зазначено у статті, участь у конфліктних ситуації та булінг негативно пов'язані із сприйняттям навчальної атмосфери [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що стан атмосфери під час навчання у школі є однією із найголовніших складових для становлення гармонійної особистості. Тому слід обережно та відповідально ставитися до його створення та запровадження. За наявності проблем, пов'язаних із цим питанням, необхідно негайно знаходити шляхи їхнього вирішення та застосовувати різноманітні заходи для його нейтралізації.

Література. 1. *Пструг Д.* Насилие и агрессия как общественные явления, возникающие в школьной среде: стаття. Москва, 2017. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/nasilie-i-agressiya-kak-obschestvennye-yavleniya-voznikayushchie-v-shkolnoy-srede-iz-opyta-polskoy-shkoly>. 2. Summary of New Jersey School Climate Survey Domain Scale Validation: веб-сайт. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.state.nj.us/education/students/safety/behavior/njscs/NJS_CS_FactSheet. 3. *Реан А. А., Шагалов И. Л., Коновалов И. А.* Связь ретроспективных оценок школьного климата с готовностью молодых людей к агрессии: стаття. Москва, 2020. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://psyjournals.ru/files/118362/pse_2020_n6_Rean_Shagalov_Kononov.pdf. 4. *Yang, J., Wang, X., Lei, L.* (2020), “Perceived school climate and adolescents’ bullying perpetration: A moderated mediation model of moral disengagement and peers’ defending”, *Children and Youth Services Review*. vol. 109. available at: DOI:10.1016/j. childyouth.2019.104716. 5. *Ingemarson, M., Rosendahl, I., Bodin, M. C., Birgegård, A.* (2020), “Teacher’s use of praise, clarity of school rules and classroom climate: comparing classroom compositions in terms of disruptive students”, *Social Psychology of Education*, vol. 23. no. 1. pp. 217–

232. available at: DOI:10.1007/s11218-019-09520-7. 6. *Teng, Z., Bear, G. G., Yang, C., Nie, Q., Guo, Ch.* (2020), “Moral disengagement and bullying perpetration: A longitudinal study of the moderating effect of school climate”, *School psychology*, vol. 35, no. 1. pp. 99–109. available at: DOI: 10.1037/spq0000348. 7. *Mischel, J., Kitsantas, A.* (2020), “Middle school students’ perceptions of school climate, bullying prevalence, and social support and coping”, *Social Psychology of Education*, vol. 23, no. 1. pp. .51–72. available at: DOI:10.1007/ s11218-019-09522-5.

Пилинський Я. М.

м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ УЧИТЕЛЯ У США ТА ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Під час навчання у школі багато різних чинників впливають на учнів (досвід, здобутий вдома із батьками та рідними; вплив друзів з вулиці або із спортивної секції; атмосфера навчання у класі; власні людські якості самих учнів) впливають на кінцевий результат, якого вони досягають у школі. На думку американських дослідників, на учня мають суттєвий вплив знання, навички та здібності вчителя, його відданість професії, любов до учнів. Причому, їх частка у формуванні кінцевого результату аж ніяк не менша здібностей та прагнень у навчанні самого учня²¹. Таким чином, нині, як і колись, вчителям належить провідна роль; ерудовані, мотивовані, освічені вчителі, як завжди, важливі для досягнення учнями позитивних результатів²². Саме тому, останніми роками у США дослідники та

²¹ Wenglinsky, H. (2002). The link between teacher classroom practices and student academic performance. *Education Policy Analysis Archives*, 10(12)

²² Johnson, E. G., & Zwick, R. (1990). Focusing the new design: The NAEP 1988 technical report. *Journal of Educational and Behavioral Studies*, 17,95–109;